

ram och allt konstskapande för kultiska ändamål. Tillgodoses denna princip i full utsträckning, kommer även traditionssynpunkten och förkunnelsemomentet till sin rätt. Vilken konstart, det än gäller, måste den underordna sig den liturgiska idén. I kyrkans och gudstjänstlivets tjänst får konsten aldrig bli sitt eget ändamål. Den skall vara liturgiens tjänarinna och ett uttryck för liturgiens eget väsen. Detta har varit något självfallet i de stora tiderna av kyrkans och kyrkokonstens historia. Vi behöva endast tänka på medeltiden. Dess kyrkokonst är i egentlig mening framsprungen ur liturgien. Men först och sist är den skapad av människor, för vilka Gud var en ofrånkomlig realitet och en auktoritet, för vilken människan ödmjukt böjde sig. Skall konsten i dess olika yttningar fylla en uppgift i vår egen gudstjänst och vårt eget kyrkoliv, måste dess utövare gå till sitt värv i samma ödmjukhet inför Herren och ställa sina skapelser i tillbedjans och förkunnelsens tjänst. Frågan om vilken konst, som lämpar sig för kyrkligt bruk eller vilken sång och musik, som är den mest tjänliga i gudstjänsten, är mer än ett smakproblem eller en stilfråga. Det gäller förvisso att ställa höga estetiska fordringar på det som skall tjäna gudstjänst och andaktsliv, men det hela måste ses ur liturgiens egen synvinkel.

När detta sker, behöver aldrig någon principiell konflikt mellan liturgi och konst uppstå. Där liturgien får taga den stora och levande konsten i sin tjänst, kan det hela samverka till Guds ära och kyrkans och församlingens rätta uppbyggelse.

Ragnar Stenberg.

Tidegården och den evangeliska kristenheten i Amerika.

I likhet med de flesta lutheraner i Amerika var min tidigare kontakt med liturgiska ting begränsad till huvudgudstjänsten. Min teologiska fostran öppnade icke mina ögon för liturgiens historiska och teologiska art och karaktär av tillbedjan. Det var först när jag blev kaplan i Förenta Staternas flotta, som den verkliga karaktären i den liturgiska gudstjänsten blev uppenbar för mig. Medan jag gjorde tjänst på ön Guam i Stilla havet ledde jag

regelbundet fullständig liturgisk gudstjänst för det lutherska manskapet på ön. Flera hundra soldater och matrosar reste lång väg för att delta i denna gudstjänst varje söndag. De voro icke tillfredsställda med de formlösa gudstjänster, som leddes av de reformerta prästerna på deras förband. De hungrade bokstavligen att få tillbedja i den lutherska kyrkans huvudgudstjänst. Denna djupa längtan hos manskapet, som gärna gick lång väg för att få tillbedja vid en liturgisk gudstjänst, gjorde ett djupt intryck på mig.

Med denna levande erfarenhet förbands min egen personliga reaktion inför det material, som kyrkan erbjöd för daglig enskild husandakt. Jag hade förgäves sökt efter tillfredsställande liturgiskt material. Jag tror att vår nuvarande oliturgiska litteratur har bidragit mycket till den nuvarande fattigdomen vid enskild tillbedjan och husandakt. Beklagligtvis försummar t. o. m. många präster verklig enskild tillbedjan och husandakt. Det är tydligt att en orsak till fattigdomen i vårt böneliv är bristen på verkligt god andaktslitteratur.

Jag är viss om att ett Evangeliskt Breviarium av det rätta slaget bleve tillgängligt så skulle andaktslivet i vårt folk omedelbart komma att visa en förbättring. Det är därför mitt mål, att göra vad jag kan för att en sådan andaktsbok skall komma till stånd.

Säkert är ett Breviarium för hemmets altare eller den dagliga tidegården eller bönen en stark grund för att bygga upp ömsesidig kärlek i hemmet och kyrkan.

Syftet med ett evangeliskt breviarium skulle vara att tillfredsställa den estetiska böjelsen till andakt och att göra tillbedjan mera uppfordrande och verkningsfull.

Både mitt liturgiska uppvaknande medan jag var kaplan vid flottan och mitt personliga medvetande om behovet av mera tillfredsställande enskild andakt, inriktade mitt akademiska arbete vid Lutherskt teologiska seminariet i Chicago på studiet av tidegårdens natur och historia och energiska försök att formulera ett evangeliskt breviarium avsett att offentliggöras.

Källmaterialet är, särskilt från luthersk synpunkt, utomordentligt knappt i Amerika. Jag använde till största delen den gamla medeltida traditionen och senare publikationer, både anglikanska och romersk-katolska. Bristen på luthersk litteratur om tidegården kom mig att söka kontakt med lutheranerna på kontinenten i Europa. Jag är tacksam för det intresse och den tillgänglighet jag

mötte hos dem. Genom dessa förbindelser kom jag att mottaga inbjudan till den ekumeniska konferensen i Helsingör.

Frånsett kyrkans huvudgudstjänst, saknar den amerikanska lutherska gudstjänsten i vidare bemärkelse liturgisk karaktär. Den stora massa av engelsktalande lutheraner som ha varit i Amerika under flera generationer, äro mindre liturgiskt inställda, än de som ha skandinavisk tradition. En tid fanns det vissa områden i Amerika bland de engelsktalande lutheranerna, där t. o. m. den svarta ämbetsdräkten, altaret och den liturgiska gudstjänsten voro okända och behövde återställas. I viss mån har den amerikanska lutherdomen blivit påverkad av de andra protestantiska grupperna, såsom metodister och presbyterianer. Det finns ännu lutheraner som brännmärka varje historiskt liturgiskt bruk som romerskt katolskt. Det är naturligtvis därför att de äro fullständigt obekanta med liturgiskt bruk och endast verklig uppfostran kan rätta det.

Emellertid finns det enskilda och grupper som äro intresserade av att återuppliva kyrklig sed och särskilt daglig tidegård. Två sällskap ha bildats för detta ändamål, nämligen Society of St. Ambrose och Society of St. James. Under den tid de ha medverkat till den liturgiska rörelsen i Amerika, har deras inflytande varit mycket begränsad.

Den mest uppmuntrande utvecklingen i vårt land för närvarande är den starka känslan för upptagande av en gemensam sångbok (hymnal) och en gemensam liturgi för kyrkans huvudgudstjänst. Sedan 1888 har det funnits en engelsk liturgi, »the Common Service», som alltmer kommer till användning.

Liksom konferensen i Helsingör är den liturgiska rörelsen i Amerika präglad av en stark ekumenisk känsla. En enhetlig liturgisk gudstjänst och sångbok är på väg att växa fram och möjligen komma de att offentliggöras inom kort. Detta arbete innefattar också gemensamma översättningar av många kyrkans stora hymner och sånger.

Framsteg hava alltså gjorts. Ett annat tecken därpå ser man i den snabba utbredningen av bruket av prästrock, alba och stola såsom prästerskapets dräkt.

Inflytande från den internationellt kända St. Olofskören i den norska lutherska kyrkan, har skapat ett djupt intresse för och uppskattning av kyrkomusik. Många andra college-körer hava följt dess exempel, så att för närvarande t. o. m. den reformerta kyrkan

har upprättat Westminster School of Music i Dayton, Ohio, och även andra ha följt exemplet.

Vi kan dra den slutsatsen att tiden nu är mogen mer än någonsin i vår nations historia för att framföra ett evangeliskt breviarium. Det finnes ingen sådan publikation tillgänglig för prästerskapet eller lekfolket, men under senare år ha två olika försök gjorts av enskilda och grupper, intresserade av ett evangeliskt breviarium eller daglig tidegård.

Det första arbetet påbörjades av The Common Service Book Committee of the United Lutheran Church of America år 1936. Detta arbete lades emellertid åt sidan, då kommittén upptog ett arbete, som ansågs viktigare, nämligen sammanställandet av en gemensam luthersk sångsamling (Hymnary) för amerikansk lutherdom.

Denna kommittés mål var att sammanställa en gudstjänst för varje dag av kyrkoåret, fullständig i alla detaljer. Den skulle vara liturgisk i sin uppbyggnad, innehålla de historiska gudstjänstmomenten och skulle avfattas på modernt språk. Fördelen med en enda tidebön var enligt utgivarnas mening att den kunde användas vilken tid på dagen som helst.

Ett senare förslag till Evangeliskt breviarium, har gjorts av Rev. Karl Piepkorn som ämnar ge ut ett breviarium, som skall tryckas i en volym och uppbyggas som matutin och vesper, med prim, ters, non och completorium tryckt i ett särskilt tillägg. Hittills har detta arbete ännu icke befordrats till trycket.

Den mera framträdande liturgiska publikationen inom våra lutherska kretsar i Förenta Staterna är Una Sancta. Ett av dess senaste nummer ägnades åt Sveriges kyrka. Denna tidskrift är otvivelaktigt den mest positiva kraften i den lutherska liturgiska rörelsen i Amerika, men olyckligtvis är dess spridning ännu mycket begränsad och den når endast några hundra prenumeranter.

Mitt eget arbete i det aktuella utformandet av ett evangeliskt breviarium är på intet sätt omfattande. Först och främst har jag använt den mesta tiden till att studera tidegårdens väsen och historia. Ytterligare arbete på tidegården har jag uppskjutit till min återkomst från konferensen i Helsingör. Ty om lutherdomen i Europa komme att få ett gemensamt breviarium, skulle det vara mycket fördelaktigt förr den amerikanska lutherdomen att ta hänsyn till detta. Må Gud påskynda den dag, då lutherdomen över hela världen kommer att ha en gemensam bönbok.

Med hänsyn till de amerikanska lutheranernas väsen och läggning skulle jag vilja framlägga vad som synes mig böra göras för att främja bruket av ett evangeliskt breviarium i Amerika.

Först borde det framläggas ett program som sträckte sig över en period om 45 till 75 år. Vi skall inte försöka framhäva vår entusiasm, insikt och övertygelse om den andliga nödvändigheten av tidegården i vårt folks liv och vänta att det skall ögonblickligen reagera därför.

Tidegården bör först framläggas för vårt folk i en mycket enkel form. Den bör omfatta en eller två bönetimmar för varje dag. Sedan den blivit använd några år så har folk hunnit vänja sig vid liturgisk enskild andakt och vid den tiden kan tidegården underkastas en revision. Denna revision kunde tillfoga en tredje bönetimme för varje dag i kyrkoåret.

Efter tre eller fyra sådana revisioner kommer kyrkan att ha en väl grundad tidegård. Vi skall inte oroa oss för mycket om de kyrkliga auktoriteterna inte är så snabba att anta denna bönbok som officiell. Detta bör hållas i minnet, emedan jag tror att den evangeliska tidegården med tiden kommer att upptagas såsom den officiella lutherska bönboken av kyrkans folk snarare än av kyrkan själv. Den kommer att bli officiell så småningom när genom allmänt bruk breviariet kommer att inta sin rätta plats bland kyrkans andaktslitteratur.

Detta omsorgsfullt uppgjorda program bör kompletteras genom ett psykologiskt sunt uppfostringsprogram. Detta program bör vara propaganda i dess bästa betydelse. Jag tror vi böra betrakta arbetet för en evangelisk tidegård ur apologetisk synpunkt.

Vi måste först komma ihåg folks brist på kunskap om, uppskattning av och förståelse för tidegårdens sanna väsen och uppgift. För det andra måste vi bekämpa och rätta de många oriktiga uppfattningarna om tidegården. Med andra ord: vi måste betona det som de gärna vilja acceptera: nämligen att tidegården är biblisk, evangelisk, andlig, historisk och uppfostrande.

Vi gör väl i att ofta citera Martin Luther, ty han har mycket att ge den sak som vi vill arbeta för. Luther kastade icke bort dessa bönetimmar. Hans andliga behov funno uttryck i dessa medel.

Efter att omsorgsfullt hava planerat ett allmänt program måste vi bestämma oss för de metoder som skall leda oss vid utformning

det av ett evangeliskt breviarium. Jag skulle vilja framlägga fyra principer:

I. Det skall vara enkelt och praktiskt. Jag menar att bönetimarna böra vara så uppbyggda och tryckta att de finnas fullständiga i en avdelning av boken så att man kan förrätta sin andakt utan invecklade anvisningar.

II. Det skall vara omväxlande och fritt från monotona upp-
repningar. Det har varit utmärkande både för Luther och luther-
domen att ha tagit sig en viss frihet vid handhavandet av liturgien.
Denna princip har icke förstört dess historiska eller liturgiska
karaktär utan har gjort den mera evangelisk. Vi böra fortsätta
att bruka denna frihet.

III. Vårt breviarium bör vara historiskt och liturgiskt. Som-
liga ting behöver icke förändras. Det mesta av det liturgiska mate-
rialet, innefattande det som kommit till oss från Rom, tillhör den
lutherska gudstjänstformen likaväl som Introitus, Kyrie, Gloria
och Credo. Officiet måste bättras, men formen och mycket av
materialet behöver inte ändras, ty det kommer alltid att vara det
sanna uttryck för andakt ibland Guds folk.

IV. Det skall vara uppfostrande. Man bör icke underskatta
tidegårdens undervisande värde. Kyrkan står inför de ungas pro-
blem. Huru skall deras trohet upplivas, så att de icke lämna kyr-
kan efter konfirmationen, som alltför många göra i våra dagar.
Tidegården skulle säkert bli ett verkningsfullt uppfostrande och
andligt medel till att stärka deras trohet mot Kristus och kyrkan.
Särskilt genom homilier upptagna i tidegården, kan kyrkans läror
förklaras på ett verkningsfullt sätt.

Liturgien är förvisso den skönaste planta, som kan blomma på
en mänsklig stam. Den dagliga tidebönen är uttryck för det and-
liga livet i enhet och harmoni. En teologi, som underskattar en
bestämd ordning i frälsningsplanen, är ofattbar. Dess uttryck i
gudstjänsten är också omöjligt utan en ordning, som logiskt föl-
jer samma plan.

Det är vår plikt att allestädes söka det som är uppbyggande och
prisivärt: ALLT ÄR EDERT ... VAD SANT ÄR ... VAD VÄR-
DIGT ... VAD RÄTT ... VAD RENT ... VAD SOM ÄR ÄLSK-
LIGT ... OCH VÄRT ATT AKTA ... ALLT VAD DYGD HE-
TER ... OCH ALLT SOM FÖRTJÄNAR ATT PRISAS ... TÄN-
KEN PÅ ALLT SÅDANT.

Rev. Carlton H. Mall.